

ЗНАЧЕННЯ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В ІСТОРІЇ – ПОЛЕМІКА ТРЬОХ ІСТОРІОГРАФІЙ (ПОЛЬСЬКИЙ ІСТОРИК ЯБЛОНОВСЬКИЙ ТА ЙОГО ОПОНЕНТИ)

Максим КОРНІЄНКО (Кіровоград)

Автор розглядає творчий доробок О. В. Яблоновського, польського історика кінця XIX – початку XX століття. Монографія вченого з історії Києво-Могилянської академії викликала бурхливу полеміку між польськими, російськими та українськими вченими-істориками того часу. У статті розглянуто питання про те, яке значення Києво-Могилянській академії надавали вчені цих національних історіографій.

Ключові слова: національна історіографія, історична полеміка, Києво-Могилянська академія.

The author examines the creative achievements A.V. Yablonovsky – the Polish historian of the late XIX – early XX century. Monograph of scholar on the history of Kyiv-Mohyla Academy has caused a stormy debate between Polish, Russian and Ukrainian historians of that time.

Key words: national historiography, historical polemics, Kyiv-Mohyla Academy.

Кінець XIX – початок XX століть був часом інтенсивного творення національних історіографій у всіх європейських країнах. Не був винятком і східноєвропейський регіон. Його особливістю було змагання відразу кількох бачень історичного минулого східнослов'янських народів. Основна полеміка проходить між істориками двох націй: польської та російської (рос. “русской”) чи всеросійської. Цей диспут мав довгу історію. Але на кінець XIX – початок XX століть остаточно формуються історіографії так званих “бездержавних” націй, зокрема, української нації, що вступає в наявну полеміку. Дослідження історії східних слов'ян характеризуються зіткненням поглядів зазначених трьох історіографій.

Зображення цих обставин необхідне для розуміння умов, у яких працював Олександр Валеріан Яблоновський – польський історик, провідний спеціаліст з історії України та східних слов'ян у польській історичній науці того часу. Межа XIX – XX століть була часом формування національних ідентичностей для російської, польської та української націй. Цей факт не міг не вплинути на національне бачення минулого трьох народів.

Одним з об'єктів історичної полеміки виступила історія Києво-Могилянської академії. Її розпочав саме О. В. Яблоновський, видавши 1899 – 1900 рр. монографію “Akademia Kijowsko-Mohilanska. Zagys historyczny na tle rozwoju ogolnego cywilizacyi zachodnej na Rusi” (“Києво-Могилянська академія. Історичний нарис у зв'язку із загальним розвитком західної цивілізації на Русі”). Монографія була написана у зв'язку з 500-річчям заснування Краківської академії та поширення освіти й науки у

слов'янських землях і видана в серії “матеріалів та досліджень, що стосуються історії вищих наукових закладів у Польщі” [9, с. 259]. Звичайно, це викликало незгоду в таких представників російської історіографії, як Ф. І. Титов та К. Харлампович. Федір Іванович Титов, професор богослов'я Київської Духовної Академії, написав розлогу статтю в часописі Київської Духовної Академії (КДА) під назвою “Урок із Заходу”. Титов пише: “Наскільки необхідно ...подумати про укладення повної історії Академії, ...яка б задовольняла... вимоги науки, вчить нас, на превеликий жаль, Захід” [4, с. 451]. Праця Яблоновського дійсно znana тим, що це перша повна історія Києво-Могилянської академії. Федір Титов визнає: “ми, маючи чудові, цілком наукові епізодичні нариси, що осягали окремі моменти або епохи в історії нашої Академії, досі ще не маємо повної історії її” [4, с. 451].

“Повну історію Академії” професор КДА бачив як “образ нашої матері у весь її трьохвіковий зріст” [4, с. 451]. На думку професорів та вихованців Київської Духовної Академії (КДА) та російської історіографії загалом, Київська Колегія-Академія (Києво-Могилянська академія) є попередником їхнього духовного навчального закладу (“матір'ю її”). Стосовно КДА, то це не лише сама духовна академія, створена 1819 р. Це продовження історії Київської Колегії-Академії, розпущеної у 1817 р.

Для російської історіографії історія Києво-Могилянської академії починалася 1615 року і тривала надалі. 1915 року російська наукова історична спільнота збиралася відсвяткувати 300-річчя заснування КМА. Тому укладання повної (300-річної) історії закладу було надзвичайно актуальним [4, с. 450].

Крім того, польська історіографія широко відзначала 1899 року 500-річчя Краківського університету. Як відзначав Константин Харлампович у своїй бібліографічній замітці, “латино-польський характер викладання ...панував у Київській Академії і до відпадання Києва від Польщі й після нього”. Саме тому, за словами Харламповича, “обійти його, коли польська наука та громадськість зібралися святкувати польську культуру, було вже неможливо” [6, с. 44].

Як бачимо, між цими двома датами – 1899 та 1915 рр. – розгорнулася боротьба двох бачень історичного минулого. З одного боку, Київська Колегія-Академія як оборонець православ'я, котру представляли Ф. Титов та К. Харлампович. З іншого – як “розсадник польської культури”, “посередниця між Заходом (Європою) та Північчю (Московією), що вносила культуру західну, польську” [7, с. 2].

Ці два погляди можна розглядати як крайні на історичне значення Києво-Могилянської академії. Зокрема, про це писав 1915 р. й український історик Микола Василенко. “Питання про самобутність та оригінальність Києво-Могилянського колегіуму, – зауважував він, – не може бути розв'язано в такому категоричному вигляді, як пропонують

О. В. Яблоновський та проф. Ф. І. Титов”, хоча “питання... не може бути розв’язане повністю, за наявних знань” [1, с. 94]. Цей факт не заважав тодішнім ученим виступати з цього приводу та активно відстоювати свій погляд.

Приступимо до аналізу джерел. Це, передусім, сама монографія Олександра Валеріана Яблоновського, видана в Кракові в 1899 – 1900 рр. Рецензія на монографію, написана доктором історії Антоні Карбов’яком, була вміщена в польському часописі “Kwartalnik Historyczny” за 1900 рік. Відповідь російської історіографії з’явилася через два роки. Це була за жанром “бібліографічна замітка” професора богослов’я Ф. Титова, надрукована в часописі Київської Духовної академії (“Труды КДА”) за березень 1902 року. Насправді, вона являла собою розлогу критичну статтю-відповідь “Урок із Заходу”, де опонент виклав свій погляд, діаметрально протилежний поглядам Яблоновського. Паралельно того ж 1902 року, в “Київській старовині” виходить бібліографічна замітка К. Харламповича, відомого дослідника історії культури й церкви. Він розглядає і монографію Яблоновського, і рецензію Карбов’яка, написану на неї. За словами сучасного дослідника О. І. Кияна, це була “в цілому негативна, хоч і більш науково обґрунтована й зважена [ніж у Титова – М. К.] рецензія” [3, с. 64]. Харлампович дотримується погляду Титова, хоча й дещо пом’якшує позицію російської історіографії. Він визнає польсько-латинські впливи, але зосереджується на фактичних, історичних неточностях праці Яблоновського.

Яблоновський дав відповідь на закиди опонентів, в основному Ф. Титова, розгорнутою статтею в польському часописі “Kwartalnik Historyczny” за 1902 рік. Відкидаючи звинувачення опонента в тенденційності, він подає свою світоглядну позицію, відповідає “шановному опонентові” на всі його положення власними контрположеннями. Саме дискусія Яблоновський – Титов, на нашу думку, є основою полеміки двох, а потім уже і трьох історіографій. Дискусія торкалася широкого кола питань, що виходили за рамки історії Києво-Могилянської академії: історія освіти, мови, релігійної боротьби, формування народностей (націй) того періоду. Багато положень О. Яблоновського взяли на озброєння українські історики М. Грушевський та М. Василенко.

У томі VI “Історії України-Руси” М. Грушевського (1907 р.), де він торкається національного, релігійного, культурного життя, є міркування вченого про характер тогочасної української школи, про впливи на неї латино-польської культури. Погляди Грушевського досить відмінні від позиції російської історичної науки. Хоча він і не погоджувався з думками польських істориків, проте погоджувався з деякими їхніми положеннями. Історіографічний підсумок цих шукань підбив український історик

М. Василенко. У своїй збірці нарисів з історії Західної Русі та України (1915 р.) він навіть зробив проміжний історіографічний підсумок шукань польської та російської історичної науки. Більше того, він прагнув показати власне українське бачення історії Києво-Могилянської академії.

Символічною “останньою крапкою” у полеміці вже не двох, а трьох історіографії не можна вважати 1915 рік, до якого так готувалася російська історична громадськість. Ф. Титов не встиг видати свою працю вчасно, напевно, через першу світову війну, революцію та громадянську війну. Рукопис монографії Титова, який уже був на той час покійний (помер 1922 р.), було надруковано 1924 – 1925 рр. уже в Радянській Україні у видавництві ВУАН (Всеукраїнської Академії Наук). Академік ВУАН А. Кримський вказував на “анахронізм” роботи [5, с. 2]. Дійсно, російська дореволюційна історіографія вже загинула, радянська (українська та всесоюзна) тільки зароджувалася, для польської історичної науки в незалежній Польщі – Другій Речі Посполитій наставали нові часи. Але це були вже зовсім інші часи, які перебувають поза межами розгляду нашої статті.

Історичне значення Києво-Могилянського колегіуму, а потім академії всі три історичні науки розглядали в наступних аспектах: конфесійне (релігійне), цивілізаційне (культурне), народне (національне) та наукове значення. Розглянемо кожне з них окремо.

Конфесійне (релігійне) значення. У російській історіографії Київська колегія-академія – охоронець православної віри. Православ'я виступає як основа культури, цивілізації Русі (“Сходу”, “Південної Русі” – українських земель чи “Півночі”, “Північної Русі” – Московії). Тобто КМА була православною за духом, хоч і мала латино-польський характер [1, с. 91]. На противагу цьому, у польській історіографії православ'я (“дизуніти” – не уніати) – одна з багатьох конфесій у Речі Посполитій. Причому православ'я – це зручна форма (не зміст) для донесення до “консервативної фракції народу руського” досягнень західної цивілізації. Під цими досягненнями розумілася власне польська культура, “польщизна” – польська мова та література. [7, с. 552] В українській історіографії православна віра розглядалася як тогочасна виразниця релігійних, культурних та національних прагнень “народу України-Руси”, “русинів” [2, с. 538].

Цивілізаційне (культурне) значення. У російській історіографії культура Сходу (Русі) у своїй основі – це православ'я. Руська культура (“русизна”) тісно пов'язана з питанням церковнослов'янської мови. Зокрема, це стосується співвідношення церковнослов'янської та руської (слов'яно-руської) мови.

У польській історіографії загальноцивілізаційне значення КМА розглядається як поширення культури Заходу на простори Сходу (Південної

Русі, Малоросії, України) та Півночі (Північної Русі, Московії), де відчувався “брак культури”. Різде падіння “гречизни”, візантійської культури та низький рівень місцевої культури (“русизни”) створили своєрідний культурний вакуум. Він був заповнений більш розвинутою на той час польською культурою (“польщиною”) [7, с. 553].

На думку української історіографії, польська культура призвела до відчуження верхівки “народу руського” від основної маси русинів. Верхівка русинів, “народу руського”, тісно інтегрувалася до правлячої верхівки Речі Посполитої і все більше віддалялася від основної маси русинів-православних [2, с. 478].

У російській історіографії народне (національне) значення Києво-Могилянської академії полягало в охороні “руської народності” від повної полонізації, а православної віри – від поглинання її католицизмом [4, с. 462]. Дискусія ж точилася з приводу того, що являє собою “руська народність”, “народ руський” (“русини”) чи “народ України-Руси” (“український народ”).

Польська історіографія в особі Яблоновського зазначала, що в Київській колегії не бракує народної (національної) свідомості. Київська колегія не є ні католицька, ні протестантська, ні лише латино-польська, але, понад усе, руська, навіть переважно руська (par excellence) [7, с. 246]. Разом з тим, стверджує польський дослідник, Києво-Могилянська Академія мала дуже мале значення для місцевої (української, малоруської) культури. Вона мала загальноцивілізаційне значення для українських земель (Південної Русі). Опосередковано академія потужно вплинула на почуття відокремленості українських (малоруських) та білоруських земель від всеросійської (“русской”) спільності. У подальшому це відчуття відокремленості стійко трималося проти російської асиміляції аж до 2 пол. – кінця ХІХ ст. Але при цьому КМА мала дуже слабкий зв’язок з тодішнім живим українським (малоросійським) життям [7, с. 248].

Трагізм тогочасної вищої освіти, зазначає українська історіографія (зокрема, в особі М. Грушевського), був у тому, що випускники КМА здобували освіту, незрозумілу простому народу та відірваному від нього. У часи Гетьманщини відірваність від народного (національного) життя виявилася з особливою силою [1, с. 99]. Це стало передумовою поглинання Києво-Могилянської академії російською культурою, закриттям та відтворенням його вже як чисто конфесійного православного закладу з російською мовою викладання.

Наукове значення. Наука була в Київській Академії такою ж латино-польською схоластиком, яка була тоді в школах усіх віросповідань у Польщі [7, с. 246]. Українська школа, зокрема КМА, – це копія схоластичної західної, зокрема єзуїтської школи, зазначав Грушевський. Вона давала дуже мало реального знання, ніякого заохочення до нього, до

позитивних наук [2, с. 478]. Яблоновський розповідає, що в академії, де вивчалися лише філологія, філософія та богослов'я і було відсутнє викладання права, медицини, як у багатьох середньовічних університетах [7, с. 189].

Народний характер Києво-Могилянської Академії. За своїми характером та мовою викладання (не живою розмовною, а книжною) колегія не могла стояти близько до народу, хоча й була всестановою установою. Колегія застосовувала й інші мови (латину, польську, грецьку), або незрозумілу, чужу для широких прошарків населення слов'яно-руську мову, переповнену полонізмами [1, с. 99].

Про всестановий характер закладу зазначається у російській та українській історіографії. Так, Титов пише, що вихованці закладу виходили переважно, з середовища духовенства та різних станів руського суспільства. [4, с. 476]. “Могилянський колегіум був просякнутий, як і вся православна ієрархія, духом шляхетності, а не суспільної рівності”, – зазначає Яблоновський [8, с. 565].

Особливе значення в КМА мало вивчення латинської мови. Латиною користувалися в судах, сеймиках і в науці. Тому латина в КМА, як і в ієзуїтських колегіях, набула переважного становища. Латинською мовою вчилися, викладали, проголошували промови наукового змісту та писали наукові твори [1, с. 92].

Польська мова застосовувалася в руських землях Речі Посполитої у всіх сферах та при листуванні. Ним користувалися не лише світські, але й духовні особи [1, с. 95].

Грецька мова, якій колись надавалася перевага в братських школах, відступила в КМА на другий план. Вивчалася серйозно в КМА й церковнослов'янська мова [1, с. 92].

“Руській” мові не вдалося (станом на I пол. XVII ст.) досягнути стану розвинутої книжної мови. Були спроби створити літературну мову на основі церковно-слов'янської мови [1, с. 93]. Ця мова виявилася нездатною до розвитку та недостатньою для задоволення потреб публічного життя, а й навіть у побуті. “Словено-руську” мову Яблоновський характеризував як суміш церковнослов'янської, живої української, живої білоруської та польської мов, “амальгама польсько-руська, амальгама живих говірок Русі, що виникла на основі церковнослов'янщини та зовсім перетворилася під впливом польщизни” [4, с. 457]. За словами Василенка: “Українські письменники вносили народні елементи у мову своїх творів, тому ця мова стала не стільки церковно-слов'янською, скільки слов'яно-руською” [1, с. 94].

Мова викладання та мова спілкування в КМА. Одне з питань полеміки – це місце розмовної української мови в стінах КМА. Польська історіографія говорить про дві мови русинів. Мова офіційна “словено-

руська” – це одна з мов викладання в КМА поряд з латиною, польською та, епізодично, грецькою. Іншою, розмовною мовою, мовою повсякденного вжитку була тогочасна жива українська мова. Яблоновський називав її “малоруською” [8, с. 577].

Тогочасна російська історіографія говорить про “руську” мову як про мову викладання. Живу розмовну мову, мову спілкування називають “русской” у значенні тогочасного місцевого наріччя російської (всеросійської) мови. “Діти, що навчалися в Київській Колегії-Академії, говорили між собою, можна думати, у повсякденному житті “по-руски”, що мало своє значення для підтримки та охорони чистоти “русской” мови”, – зазначає Титов [4, с. 476].

Термін “русский” у тогочасній російській історіографії не сприймався Яблоновським, як й іншими польськими дослідниками. Він розводить поняття “російський” – історію Північної Русі, Московії та “руський” (не “русский”!) – історію Південної Русі, руських земель Речі Посполитої [8, с. 563]. Народний характер тодішньої Київської колегії російські історики бачили як “всеросійський”. Це ставило Києво-Могилянську Академію на одному рівні з чинною Київською Духовною Академією з російською мовою викладання [8, с. 564].

У російській історичній науці Річ Посполиту розглядали передусім як польську владу проти російського (“русского”) народу [4, с. 461]. У польській історіографії Річ Посполита характеризувалася як багатоетнічна держава, спільнота правлячих верств різних національностей та віросповідань [8, с. 555].

“Руський народ” розглядався в Яблоновського як сукупність вищих верств руських земель, як складова частина верхівки польсько-литовської шляхетської держави. Неоднорідність “народу руського” визначена за соціальними, конфесійними та навіть етнічними (!) ознаками [8, с. 555]. Наприклад, Петро Могила, волох за національністю, одночасно православний за віросповіданням та поляк за вихованням .

Основні твердження російської історіографії про Києво-Могилянську Академію були як про антипольську, російську (русскую) та православну силу. У цих трьох ознаках, за Титовим, полягала самостійність і самобутність КМА [4, с. 464]. Яблоновський виступив проти цих тверджень. КМА не антипольська інституція, а урядово визнана [8, с. 558]. Не єдина руська сила, крім православних русинів, були ще уніати. Православний характер не надавав КМА оригінальності, бо православ’я було лише однією з багатьох конфесій Речі Посполитої [8, с. 559]. Таким чином, виходячи зі своїх методологічних та ідеологічних позицій твердження російської історіографії, Яблоновський відмовляв КМА в самобутньому та оригінальному характері.

Періодизація історії Києво-Могилянської Академії подається в Яблоновського як показник культурних впливів. Критерії хронології – вплив польської культури, її поступове послаблення [8, с. 557]. Спочатку (1632 – середина XVII ст.) – це конфесійний заклад усіх православних Речі Посполитої. Потім (II половина XVII – початок XVIII ст.) – це руський (чи польсько-руський) вищий науковий заклад “Академія могилянсько-мазепинська”. Місцевого, малоруського характеру академія набуває у I пол. XVIII ст. як “Академія могилянсько-заборовська” [9, с. 495]. У II половині XIX ст. Київська академія поступово перетворюється на російський науковий заклад. Наприкінці XVII ст. (до 1798 р.) відбувається його занепад, закриття (1817 р.). Російський конфесійний заклад (Київська Духовна Академія) створений 1819 р. поза межами розгляду Яблоновського [9, с. 496].

Російська історіографія бачить історію КМА як нерозривну історію вищого наукового закладу конфесійного (православного) характеру. З цього погляду, КМА була найдавнішою духовною академією (вищим православним науковим закладом) на території російських (“русских”) земель. Тому для тогочасної історичної науки в Російській імперії історія КМА мала продовження в історії КДА. 1915 року російська наукова громадськість відзначила 300-річчя КДА (1615 – 1915 рр.) [4, с. 451].

Уже в період кінця XIX – початку XX століть дискусія про значення КМА призвела до своєрідної суперечки за “історичну спадщину КМА”. Одна сторона, російська, вважала КДА продовжувачем історії КМА [4, с. 450]. Дві інші сторони, польська та українська, відмовляли КДА в цьому.

Для української історіографії КМА – це, насамперед, національний вищий науковий заклад. Тому історія КМА закінчується одночасно з існуванням Гетьманщини та Запорізької Січі. Колегія-академія була створена для України й викликана умовами життя України [1, с. 97]. Київська Духовна Академія для української історичної науки – російський, а не український заклад, а тому не є продовжувачем справи Києво-Могилянської академії.

Історія КМА – багатогранне явище, тому для кожної національної історіографії воно мало своє значення. Для польської: КМА розсадник польської культури, отже, має цивілізаційне чи культурне значення передусім. Для російської: КМА – це православний заклад, тобто православна сила, а звідси – ще й російська (“русская”) та антипольська. У цьому разі головне історичне значення КМА – релігійне. Нарешті, для української: КМА – національний заклад, релігійний та культурний характер якого є допоміжним для тогочасного національного життя. “Православна віра та західні культурні впливи – лише допоміжні форми для українського національного життя”, – зазначав Грушевський [2, с. 538].

Погляди Яблоновського в зазначеній дискусії трьох історіографій:

1. Монографія Яблоновського – перша узагальнююча праця з історії КМА в польській історичній науці. До того були лише нариси з історії польської культури, польської освіти, вихованців закладу. Російські дослідники (Ф. Титов, К. Харлампович) критикували Яблоновського за те, що він не написав у своїй праці нічого принципово нового, використавши тільки фактичний матеріал російських дослідників. На ці закиди польський дослідник відповідав, що ставив за мету не відкриття нових фактичних даних, а висвітлення історії КМА з нового куту зору – не релігійного (православного), а цивілізаційного (поширення західної культури).

2. Положення монографії Яблоновського – виклик основним засадам російської історіографії з цього питання. Польський дослідник піддав критиці твердження про антипольський, руський та православний характер як свідчення оригінальності й самобутності КМА. Для польської історіографії КМА – це один з багатьох вищих наукових закладів Речі Посполитої. З цим твердженням була категорично незгодна російська історична наука того часу.

3. Розглянуто історію КМА не в релігійному значенні, а в загальноцивілізаційному. Побіжно розглядалося й народне (національне) значення КМА. Воно набуло розвитку вже в українській історіографії

4. Піддано сумніву тезу про народний (всестановий) характер закладу. Це викликало дискусії з боку російської та української історіографії. На протиположність всестановості КМА Яблоновський висунув тезу про шляхетський характер викладання у КМА, оскільки засновники закладу – православне вище священство – було вже тоді інтегроване до верхівки Речі Посполитої. Дуже суперечливе твердження не сприйняте російською та українською історіографією.

5. Мовне питання в тодішніх руських землях Речі Посполитої. Яблоновський виступає з твердженням про існування вже тоді окремих живих розмовних мов: української (“малоруської”) та білоруської. Це був виклик думці російської історичної науки про існування “русского языка” на всіх теренах східнослов’янських земель. Також Яблоновський висунув тезу про те, що “словенська мова” є сумішшю церковно-слов’янської, живих розмовних української, білоруської та польської.

6. Питання мови викладання та розмовної мови в стінах закладу. Ігнорування тогочасної розмовної української (“малоросійської”) мови в стінах закладу, вживання замість неї офіційної “словено-руської” мови, “русизни”. Це доказ відірваності КМА від живого народного життя, “шляхетського” характеру. Українська історіографія сприйняла тезу “відірваності”, проте й на далі залишалася на тезі “всестановості” КМА.

Дискусія з приводу значення КМА показала, наскільки багатограним історичним явищем був цей заклад. Відповідно історію КМА можна

розглядати в різних аспектах, і тому сприйняття лише одного із значень, його абсолютизація може призвести до тенденційності в дослідженні. Названої тенденційності не змогла уникнути жодна з трьох історіографій. Кожна з них призводила до абсолютизації, змалювання одного з аспектів історичного розвитку КМА, до переважання зображення одного зі значень КМА.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко Н.П. Очерки по истории Западной Руси и Украины. – К.: Изд. Н.Я. Оглоблина, 1915. – 589 с.
2. Грушевський М.С. Історія України-Руси. – Київ – Львів: Друкарня П. Барського, 1907. – Т. VI. Житє економічне, культурне, національне XIV – XVII віків. – 670 с.
3. Киян О.І. Олександр Яблоновський як дослідник історії України // Український історичний журнал. – 1994. – № 4. – С. 62 – 74.
4. Титов Федор. Урок с Запада // Труды Киевской духовной академии. – 1902. – Март. – С. 450 – 479.
5. Тітов Хв. Стара вища освіта в Київській Україні кінці XVI – поч. XIX ст. – К.: Укр. АН., 1924. – 435 с.
6. Харлампович К. Александр Яблоновский. Очерк истории Киево-Могилянской академии в связи с общим развитием западной цивилизации на Руси // Киевская Старина. – 1902. – Т. 78. – С. 44 – 69.
7. Jablonowski A. Akademia Kijowsko-Mohilanska. Zarys historyczny na tle rozwoju ogolnego cywilizacji zachodniej na Rusi. – Krakow. – 1899 – 1900. – 318 с.
8. Jablonowski A. W sprawie „Akademia Kijowsko-Mohilanskiej” // Kwartalnik Historyczny. – 1902. – Rocznic 16. – Str. 549 – 586.
9. Karbowski A. Materialy i opracowania dotyczace historii wyzszych zacladow naukowych w Polsce // Kwartalnik Historyczny. – 1900. – R.14. – Str. 494 – 497.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Корнієнко Максим Васильович – пошукач кафедри всесвітньої історії КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: польська історіографія історії України кінця XIX – початку XX ст.

МИХАЙЛО СЕМЕВСЬКИЙ ЯК РЕДАКТОР ЧАСОПISУ “РУССКАЯ СТАРИНА”

Тетяна ЛЯЛІНА (м. Кіровоград)

У статті розкривається діяльність відомого російського історика, громадського діяча, журналіста М.Семевського на терені видання й редагування ним авторитетного історичного часопису другої половини XIX ст. “Русская Старина”.

Ключові слова: історичний журнал, Михайло Семевський, “Русская Старина”, редакційна політика, цензура.

The activity of the well-known Russian historian, publicist, journalist M. Semevskiy on the field of the edition of the historical journal "Russkaya starina" is researched in the article.

Key words: historical journal, Myhaylo Semevskiy, “Russkaja Starina”, editorial policy, censorship.